

een nieuwe start

startnotitie
landinrichting
Ulvenhout-Galder

Reacties en nadere informatie

Schriftelijke reacties op deze startnotitie over het op te stellen MER worden betrokken bij het opstellen van de adviesrichtlijnen door de Commissie Mer en bij de vaststelling van de richtlijnen door het bevoegd gezag.

Deze reacties kunnen tot 24 mei 1996 worden gestuurd naar:
Gedeputeerde Staten van Noord Brabant
Postbus 90151
5200 MC 's Hertogenbosch
o.v.v. m.e.r. Ulvenhout-Galder

Degene die een mondelinge toelichting op deze reactie wil geven, dient dit uiterlijk 15 mei 1996 kenbaar te maken. Voor nadere informatie of opgave voor een mondelinge toelichting kunt u contact opnemen met:
Dhr. G.Adema tel. 073 - 66 12 746 of
Dhr. H.v.d.Flier tel. 073 - 68 12 408.

Suggestie en ideeën voor het voorontwerp-landinrichtingsplan kunnen worden ingediend bij het secretariaat van de Landinrichting-commissie:

Dienst Landinrichting en
Beheer Landbouwgronden Noord Brabant (LBL)
St.Janstraat 10
5131 BS Alphen

Voor verdere informatie kunt u ook telefonisch contact opnemen met:
Dhr. A.Keizer tel. 013 50 82 606 of
Dhr. J.de Vries tel. 013 46 45 627

De landinrichtingscommissie Ulvenhout-Galder bestaat uit: vertegenwoordigers van de landbouw, gemeente Nieuw Ginneken, Waterschap Mark en Weerij, Brabantse Milieufederatie en Vereniging Natuurmonumenten.

De dienst Landinrichting en Beheer Landbouwgronden (LBL) is een landelijk werkende organisatie die zich al sinds 1935 actief bezig houdt met de inrichting van het landelijk gebied. Daarbij is zij actief op het gebied van agrarisch natuurbeheer en grondverwerving.

een nieuwe start

startnotitie
landinrichting
Ulvenhout-Galder

Inhoud

Inleiding

- 1. Beschrijving van het gebied**
- 2. Het beleid van de overheid**
- 3. Beschrijving van de problemen**
De problemen
Relaties tussen landbouw, natuur, recreatie, landschap en milieu
- 4. Projectdoelstellingen**
- 5. Randvoorwaarden voor landinrichting**
- 6. Planvorming en alternatieven**
Keuzen voor de inrichting
Alternatieven
- 7. Globale beschrijving van de effecten**

Bijlagen

1. Landinrichting: wat houdt dat in
2. Begrippen en betrokken instanties
3. Procedure MER - Landinrichting
4. Beleid van de overheid

Inleiding

Landinrichting

Het landelijk gebied rond Ulvenhout en Galder gaat opnieuw ingericht worden. Bij landinrichting worden maatregelen genomen op het gebied van de waterhuishouding, de toegankelijkheid van het gebied (ontsluiting), verkaveling, beplantingen en milieu (zie bijlage 1).

Sturend bij de inrichting is vooral het provinciaal beleid. Dit geeft aan welke functies het gebied moet vervullen.

Voordat maatregelen genomen kunnen worden, wordt eerst een landinrichtingsplan opgesteld. Dit gebeurt door een hiervoor aangewezen groep mensen die de verschillende belangen in het gebied vertegenwoordigen: de Landinrichtingscommissie. Zij wordt hierbij ondersteund door de dienst Landinrichting en Beheer Landbouwgronden.

Voorgeschiedenis van landinrichting

Voor het gebied Ulvenhout Galder is door de plaatselijke afdelingen Galder en Ulvenhout van de Noordbrabantse Christelijke Boerenbond op 20 november 1981 een verzoek tot ruilverkaveling ingediend. De belangrijkste reden was de behoefte aan een betere verkaveling. Ook de aanleg van de, in 1990 gereedgekomen, Rijksweg A58 (Tilburg-Breda-Roosendaal) vormde een aanleiding voor het verzoek, in verband met de verkaveling en ontsluiting.

Toen later bleek dat een nieuwe inrichting van het gebied niet alleen voor de landbouw maar ook voor natuur, landschap en recreatie van belang zou zijn, is de vorm van landinrichting gewijzigd. De ruilverkaveling werd een herinrichting. Eind 1989 is de Landinrichtingscommissie benoemd door het provinciaal bestuur van Noord-Brabant. Begin 1992 heeft de Landinrichtingscommissie een schetsontwerp voor dit gebied vastgesteld. Hierin is reeds aangegeven dat het beleid de laatste jaren sterk is veranderd. Dit heeft gevolgen gehad voor de behoefte en mogelijkheden van inrichting voor de landbouw, natuur, landschap en recreatie. Belangrijk hierbij is de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) in 1995 (zie hoofdstuk 2).

Milieu-effect-rapportage

Vanaf 1 januari 1994 doorlopen landinrichtingsprojecten de procedure van de milieu-effect-rapportage (m.e.r.). Het doel van de m.e.r. is om bij de besluitvorming zoveel mogelijk duidelijkheid te hebben over de gevolgen van landinrichting voor het milieu. Bijlage 2 gaat kort in op enkele veel gebruikte begrippen bij m.e.r. en op de bij m.e.r. betrokken instanties.

Deze startnotitie vormt het begin van de m.e.r.-procedure voor 'Ulvenhout Galder'. De startnotitie wordt gebruikt bij het opstellen van de richtlijnen die zijn bedoeld om richting te geven aan de inhoud van het op te stellen milieu-effectrapport (MER). De richtlijnen voor het MER worden vastgesteld door het Provinciaal Bestuur van Noord-Brabant na advies van onder andere de Commissie voor de m.e.r.

Een nieuwe start

Behalve als begin van de m.e.r.-procedure beschouwt de Landinrichtingscommissie de publicatie van de startnotitie vooral als een nieuwe start voor het project na een periode van onzekerheid. Deze onzekerheid hing samen met het zich snel wijzigende overheidsbeleid. Hiervan kan met name de begrenzing van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) genoemd worden. Zij ziet landinrichting als een goede mogelijkheid om de problemen in dit gebied op een voortvarende wijze te lijf te gaan.

Inspraak en de verdere procedure.

Op dit moment in de m.e.r.-procedure gaat het om schriftelijke en mondelinge inspraak over het op te stellen MER. In dit stadium gaat het niet om het indienen van bezwaren tegen de herinrichting, tegen mogelijke inrichtingsmaatregelen of tegen andere ontwikkelingen in het gebied.

Het is in deze inspraakronde de bedoeling dat ideeën worden ingebracht over de inhoud van het nog op te stellen MER. De inspraak moet zich richten op te beschrijven alternatieven, te beschrijven milieu-effecten en op de doorwerking van reeds genomen en voorgenomen besluiten.

De procedure voor de totstandkoming van het voorontwerp en het MER is weergegeven in bijlage 3. Na deze procedure zal het voorontwerp verder worden uitgewerkt in een ontwerpplan.

Overleg

Voor een goed plan is de betrokkenheid van alle bewoners, instanties en gebruikers van het gebied nodig. Na de publicatie van de startnotitie zal de Landinrichtingscommissie daarom vertegenwoordigers van de belangengroeperingen benaderen om hun wensen en ideeën over dit gebied te horen. De keuze voor het contact met bewoners en gebruikers via vertegenwoordigers houdt verband met het prille stadium waarin de planvorming verkeert

en het hiermee samenhangende vrij hoge abstractie-niveau van de plannen.

Op het moment dat er keuzes gemaakt moeten worden voor de verdere uitwerking van de plannen, worden alle bewoners en gebruikers uitgenodigd om hun wensen en ideeën kenbaar te maken. Dit gebeurt bij de publicatie van het voorontwerplandinrichtingsplan in 1997. In dat plan, kortweg aangeduid als voorontwerp, worden de maatregelen beschreven die de Landinrichtingscommissie wil treffen. Het voorontwerp en de bijbehorende milieu-effectrapportage worden gezamenlijk in een rapport gepubliceerd.

De inhoud van deze startnotitie

Na een korte beschrijving van het gebied (hoofdstuk 1) gaat deze startnotitie kort in op de doelstellingen zoals deze door de overheid voor dit gebied zijn beschreven (hoofdstuk 2). Vervolgens worden de problemen die in dit gebied spelen in kaart gebracht (hoofdstuk 3).

Hieruit worden doelstellingen van landinrichting voor dit gebied afgeleid (hoofdstuk 4). Na een beschrijving van de randvoorwaarden die voor landinrichting gelden en waarbinnen dus plannen gemaakt moeten worden (hoofdstuk 5), wordt kort aangegeven welke alternatieven in het Voorontwerpplan/MER aan de orde zullen komen (hoofdstuk 6). Tot slot wordt aangegeven welke effecten globaal te verwachten zijn (hoofdstuk 7).

1 Beschrijving van het gebied

Het landinrichtingsgebied ligt tussen Ulvenhout en de rijksgrens met België en maakt deel uit van de Baronie van Breda. Het gebied heeft een oppervlakte van ca. 2635 ha. Bos, landgoederen en natuurterreinen beslaan hiervan ca. 975 ha en cultuurgrond ruim 1600 ha. Het overige bestaat uit wegen, waterlopen en bebouwing. Het gebied omvat nagenoeg het gehele grondgebied van de gemeente Nieuw-Ginneken en kleine delen van de gemeente Gilze en Rijen, Chaam en Breda. (Momenteel loopt een gemeentelijke herindeling). In het gebied liggen de dorpen Galder en Strijbeek.

De belangrijkste ontsluitingswegen in het gebied zijn de Strijbeekse weg en Chaamse weg. De op- en afritten van de rijksweg A58 sluiten op deze wegen aan. De waterafvoer in 'Ulvenhout Galder' vindt geheel plaats via de Mark en de hierop afwaterende zijbeken de Chaamse, Strijbeekse Galderse, Kerselse beek en de Bavelse Ley of Leyloop. Waterstaatkundig valt het gebied onder het Waterschap Mark en Weerij. Het Hoogheemraadschap West-Brabant is belast met het waterkwaliteitsbeheer.

Onderstaand wordt een beschrijving gegeven van de verschillende functies van het gebied (landbouw, natuur en recreatie), het landschap en het milieu.

Landbouw

De land- en tuinbouw in 'Ulvenhout Galder' vindt voornamelijk plaats in de beekdalen en overgangsgebieden naar de hogere gronden. Op de Strijbeekse Heide en in de landgoederen liggen nog enkele landbouw-enclaves. De landbouwgronden zijn voornamelijk in gebruik bij de rundveehouderij en tuinbouw. Ruim de helft bestaat uit grasland.

In het gebied komen ca. 90 landbouw-bedrijven voor (LEI, 1995). Een kwart hiervan wordt tot de kleine bedrijven gerekend. Deze bedrijven hebben vaak inkomsten door activiteiten buiten de landbouw.

Natuur

In het oostelijk deel van 'Ulvenhout Galder' ligt een aantal belangrijke natuurgebieden: de Strijbeekse Heide, de landgoederen en het St. Annabos. Deze gebieden bestaan uit bossen, natte heide en vennen. Deze zijn van belang als leefgebied voor onder meer bosvogels. Het Goudbergven, bij de Belgisch grens, bezit nog levend hoogveen.

In de beekdalen komen natte schraallanden, moerassen, loofbossen, singels en hagen, oude beekmeanders en kwelsloten voor. Met name langs

de Chaamse Beek en Strijbeekse Beek zijn op een aantal plaatsen nog soortenrijke beekdal-vegetaties aanwezig. De beekdalen zijn belangrijke leefgebieden voor amfibieën, libellen en vlinders. Delen van de Chaamse beek en Strijbeekse beek herbergen nog karakteristieke beekorganismen.

Recreatie

Door het afwisselende landschap is het gebied aantrekkelijk voor extensieve vormen van openluchtrecreatie zoals fietsen, wandelen, vissen en paardrijden. Dichtbij Breda en Ulvenhout is vooral het smalle fietspad langs de Mark in trek. Wat verder van Ulvenhout en Breda wordt er gewandeld op de Strijbeekse Heide. Buiten het landinrichtingsgebied worden vooral het Ulvenhoutse Bos, het Mastbos en de Galderse Meren druk bezocht.

Landschap

Op de hogere gronden in het oostelijk deel van het landinrichtingsgebied liggen de landgoederen met het Chaamse bos, de Strijbeekse Heide en het St. Annabos. De landgoederenzone wordt gekenmerkt door een besloten landschap met bossen, bosjes en singels. De Strijbeekse Heide is voor een belangrijk deel bebost.

Relatief grote open ruimten zijn met name te vinden in het beekdal van de Mark. De overige zijbeekdalen zijn kleinschaliger; met name die van de Chaamse beek en plaatselijk de Strijbeekse beek en Bavelse ley.

Het gebied bezit nog veel cultuurhistorische elementen zoals de oude verbindingswegen, lanen, dreven, zichtlijnen en oude boerderijen.

De toestand van het milieu

De toestand van het milieu wordt beschreven aan de hand van de thema's verdroging, verstoring, versnippering, verspreiding, vermesting en verzuring.

Op de hogere gronden in en buiten het landinrichtingsgebied (met name de Strijbeekse Heide, St. Annabos, Ulvenhoutse bos, Mastbos) infiltreert neerslagwater dat door de grond afstroomt naar de beken. Ondanks dat er een overschot is aan neerslag, is er sprake van verdroging in het gebied; te lage grondwaterstanden en een vermindering van kwel. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door een snelle afvoer van neerslagwater via sloten of riolering naar de beken en lagere waterstanden. Anderzijds vindt minder infiltratie van neerslagwater plaats door een hogere verdamping van gewassen; een intensiever landbouwkundig grondgebruik en aanplant van bossen. Ook de onttrekking van water aan de bodem voor drinkwater buiten het gebied draagt enigszins aan de verdroging in het gebied bij. De strijbeekse Heide is ernstig verdroogd en de niet-gestuwde beken beschikken in de zomer over onvoldoende water.

In de Chaamse bossen en de Strijbeekse Heide treedt verstoring op door met name het verkeer en de recreatie.

De aanleg van de A58, schaalvergroting en intensivering van de landbouw en de aanleg van stuwen in de beken hebben geleid tot versnippe-

ring in de vorm van areaalverkleining en doorsnijding en isolatie van leefgebieden. In het gebied zijn vele kleine landschapselementen en ruige slootkanten in de loop der tijd verdwenen.

Vermesting wordt veroorzaakt door een overmatig gebruik van meststoffen en neerslag van stikstofverbindingen uit de lucht. In het overgrote deel van 'Ulvenhout Galder' bevat het ondiepe grond- en oppervlaktewater hierdoor relatief veel nitraat en fosfaat. Op verschillende plaatsen worden de fosfaat- en stikstofnormen in grond- en oppervlaktewater overschreden. Het diepere grondwater is door de aanwezigheid van leem- en kleilagen redelijk beschermd.

Behalve nitraat en fosfaat komt ook verspreiding voor van andere ongewenste stoffen. Uit een in 1992 verricht onderzoek bleek dat het water en de waterbodem van de Bovenmark matig tot sterk verontreinigd was. Een belangrijk deel van de verontreiniging (zware metalen en bestrijdingsmiddelen) in de Mark is afkomstig uit België (ongezuiverde lozingen). In 'Ulvenhout Galder' bevatten de landbouwkundig intensief gebruikte gronden (tuinbouw) zware metalen (koper, cadmium en zink) en organische micro-verontreinigingen (bestrijdingsmiddelen).

Verzuring van de bodem komt voor in het hele gebied. Dit wordt veroorzaakt door de industrie in Antwerpen, het verkeer en de landbouw.

In welke mate deze milieuproblemen een belemmering zijn voor de verschillende functies van het gebied wordt beschreven in hoofdstuk 3.

2 Het beleid van de overheid

Het beleid van de overheid is richtinggevend voor landinrichting. Dit beleid geeft voor 'Ulvenhout Galder' aan waar natuurgebieden komen, waar de landbouw zich kan ontwikkelen en wat de doelstellingen zijn ten aanzien van recreatie, landschap en milieu. Het beleid legt het accent in dit gebied op de natuur.

In bijlage 4 wordt ingegaan op de belangrijkste besluiten die van invloed zijn op de planvorming. In dit hoofdstuk worden de hoofdpunten van het huidige provinciale beleid voor landbouw, natuur en recreatie, landschap en milieu beschreven.

Landbouw

Het gebied dat bestemd is voor de landbouw wordt aangeduid als Agrarische Hoofdstructuur (AHS). Delen hiervan worden aangemerkt als gebieden met bijzondere ontwikkelingspotenties voor de vollegrondsgroenteteelt en de veehouderij. Uit milieu-oogpunt wordt gestreefd naar extensivering van het agrarisch grondgebruik.

Natuur

In het grootste deel van 'Ulvenhout Galder' is het beleid gericht op het instandhouden en mogelijk

versterken van natuur- en landschapswaarden. Dit gebied wordt aangeduid als de Groene Hoofdstructuur (GHS). Binnen de GHS mogen geen maatregelen genomen worden die negatief uitwerken op de bestaande of nieuwe natuur. In de GHS ligt ook de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De EHS bestaat uit gebieden die de functie natuur krijgen. De EHS in 'Ulvenhout Galder' bestaat in totaal 660 ha.

De ligging van deze gebieden is weergegeven in figuur 2. In figuur 4 van bijlage 4 is de EHS nader uitgewerkt.

Recreatie

Het gebied ten zuiden van de A58 is aangeduid als toeristisch recreatief gebied. Hier wordt een ontwikkeling van (extensieve) recreatie voorgestaan.

Landschap

In 'Ulvenhout Galder' is het beleid gericht op het behouden en ontwikkelen van de bestaande landschappelijke structuur, met name de cultuurhistorisch waardevolle beekdalen met aanliggende oude bouwlanden en landgoederen.

Het gebied is aangegeven als aandachtsgebied vanuit aardkundig oogpunt en landschappelijke beslotenheid. De landgoederen-zone neemt hierbij een belangrijke plaats in.

Milieu

Het oostelijk deel van het landinrichtings-gebied wordt gerekend tot het zogenaamde Integraal Voorkeursgebied 'Boven-Mark'. Dit betekent dat dit gebied een hoge prioriteit krijgt bij de realisatie van het beleid op het gebied van milieu. Water neemt hierbij een belangrijke plaats in.

In 'Ulvenhout Galder' staat bij de waterhuishoud-

figuur 2

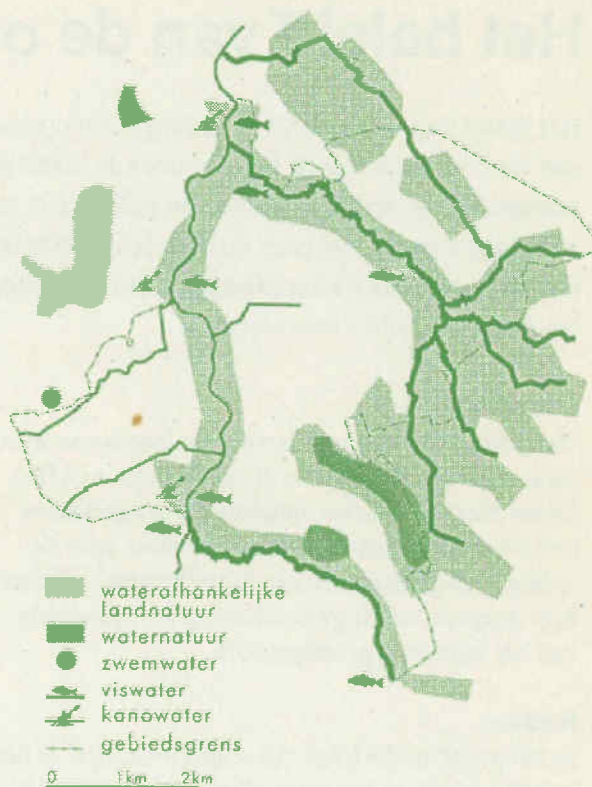
kundige inrichting vooral het behoud, herstel en ontwikkeling van natuurgebieden centraal. De beken spelen hierbij een belangrijke rol. Voor de beken in dit gebied zijn de volgende functies aangegeven: waternatuur, water voor de landnatuur, viswater en kanovaarwater. De toekenning van deze functies aan de verschillende beken is weergegeven in figuur 3.

Voor beken met de functie waternatuur is het beleid gericht op een goede kwaliteit van water en bodem en een natuurlijke stroming en morfologie van de beek.

In beken met de functie 'water voor de landnatuur' moet, naast een goede kwaliteit van water en bodem, verdroging in het beekdal worden tegengegaan en de oevers op een natuurvriendelijke manier worden ingericht.

Beken met de functie viswater moeten zo worden ingericht dat zich een gezonde, d.w.z. natuurlijke, visstand kan ontwikkelen. Hiertoe zullen o.a. stuwen passeerbaar moeten zijn voor vissen.

In beken met de functie kanovaarwater is het beleid gericht op een goede kwaliteit van het water.

Figuur 3

3 Beschrijving van de problemen in het gebied

Op basis van o.a. beleidsnota's en inventarisaties zijn de belangrijkste problemen in dit gebied opgespoord. In dit hoofdstuk worden deze problemen eerst voor de verschillende functies (landbouw, natuur en recreatie) en landschap en milieu beschreven. Omdat al deze functies en het landschap en milieu met elkaar samen hangen, worden vervolgens de relaties hiertussen beschreven.

De problemen

Landbouw

Door strengere milieu-eisen heeft de landbouw, vooral de veehouderij, meer grond nodig voor extensivering. Streven is net zoveel te bemesten als het gewas nodig heeft. In die situatie is sprake van ca. 2 grootvee-eenheden (g.v.e.= koeien, jongvee en schapen) per ha grasland en voedergewassen. Momenteel zijn er gemiddeld ruim 3 g.v.e. per ha.

Behalve grond voor extensivering is grond voor nieuwe natuur nodig: ruim 500 ha. Dit lukt alleen als hele bedrijven aangekocht worden. In het Markdal gaat het daarbij om goed ingerichte bedrijven op landbouwkundig goede grond. Door de vermindering van het aantal bedrijven bestaat in het gebied twijfel over het voortbestaan van een gezond agrarisch ondernemingsklimaat en de (sociale) leefbaarheid van het gebied.

Naast deze problematiek laat de verkaveling te wensen over. De bedrijven hebben weinig grond bij huis en de kavels liggen te verspreid over het gebied. Veel kavels zijn bovendien te klein en te ongelijkmatig van vorm om nieuwe technieken goed toe te kunnen passen.

Doordat rond 1970 vrij ingrijpende maatregelen op het gebied van de waterhuishouding hebben plaatsgevonden, is er nauwelijks sprake van wateroverlast. Een probleem wat zich echter steeds meer voordoet is het tekort aan water in de zomer, vooral op de hogere gronden.

De landbouwgronden zijn over het algemeen goed bereikbaar. De kwaliteit van de wegen is plaatselijk echter onvoldoende.

Natuur

De mogelijkheden voor verplaatsing van planten en dieren tussen de natuurgebieden in en buiten het landinrichtingsgebied zijn matig. Ook de leefomstandigheden voor planten en dieren in de beken en beekdalen zijn onvoldoende; stuwen vormen barrières, de invloed van kwel is verminderd en de waterkwaliteit is onvoldoende. Door de sterk wisselende beekafvoeren en de aanwezigheid van stuwen komen zowel te hoge als te lage stroomsnelheden voor. Dit is ongunstig voor waterorganismen (wegspoelen, zuurstofgebrek). De problemen die de toestand van het milieu geeft voor de natuur, wordt verder besproken onder 'milieu'.

Een groot deel van de gronden die in het beleid zijn aangewezen voor de ontwikkeling van nieuwe natuur zijn nu nog in gebruik bij de landbouw. De gronden zijn hierdoor veelal te droog en te voedselrijk voor de ontwikkeling van bijzondere natuur. Om deze gronden voor natuur te kunnen inrichten, zullen deze gronden eerst aangekocht moeten worden. Voor een klein deel van de gronden kunnen agrariers zich aanmelden voor een natuurvriendelijk beheer.

Recreatie

In en buiten 'Ulvenhout Galder' zijn enkele locaties recreatief in trek. De mogelijkheden om een rondrit door het gebied te maken of om te kanoën in de Mark zijn echter niet erg aantrekkelijk.

Landschap

In het verleden waren water, bodem en hoogte-
ligging bepalend voor de gebruiksmogelijkheden
van de gronden en hiermee de karakteristieke land-
schappelijke opbouw. Zo werden de natte beek-
dalen veelal gebruikt als hooiland en weidegrond
en de hogere drogere gronden als heide- of bos.
Daar tussenin vond akkerbouw en bewoning
plaats. Singels, houtwallen of bomenrijen vormden
de scheiding tussen percelen grond.

Ontwikkelingen op het gebied van de waterhuis-
houding (normalisatie, drainage en
beregening), bemesting (kunstmest) en
perceelsafschieding (prikkel- en schrikdraad), eco-
nomie (bedrijfs-vergroting en -intensivering) en
wegenbouw (A58) zijn echter in toenemende mate
bepalend geworden bij de inrichting van het lande-
lijk gebied. De karakteristieke opbouw en de eco-
logische kwaliteit van het landschap is hierdoor af-
genomen. Door een toenemende belangstelling
voor natuur en milieu worden water, bodem en
hoogteligging weer belangrijker bij de inrichting
en het gebruik van het landelijk gebied. De ont-
wikkeling van nieuwe natuur is een belangrijke
faktor bij het herstel van de ecologische kwalitei-
ten van het landschap.

Milieu

In deze paragraaf wordt beschreven in hoeverre de
toestand van het milieu een probleem is voor de
verschillende functies van het gebied.

Verdroging

Door de verdroging verdwijnen kwetsbare,
(grond)waterafhankelijke vegetaties in het land-
goed Oud Luchtenburg, de Strijbeekse Heide (met
name de vennen) en in de graslanden langs de
Strijbeekse beek. De verdroging van de graslanden
in de beekdalen is met name het gevolg van de
verminderde invloed van kwel.

Versnippering

De A58 vormt een ecologische barrière in het ge-
bied met name ter plaatse van de Boven-Mark,
Chaamse Beek en Bavelse Ley. Ook de stuwen in
de beken belemmeren een vrije doorgang van vis-
sen en andere water-organismen. Door de het afta-
kelen en verdwijnen van de kleinere landschaps-
elementen komen er minder plante- en diersoorten
in het gebied voor.

Verstoring

De verstoring is ongunstig voor de verschillende
diersoorten in de Chaamse bossen en de
Strijbeekse Heide.

Verspreiding en vermesting

De aanwezigheid van verontreinigd slib in de
Mark is ongunstig voor waterorganismen en de
waterkwaliteit. De waterkwaliteit van de Mark,
Strijbeekse beek, Galderse beek en in mindere
mate de Chaamse beek voldoet niet aan de normen
die voor deze beken met een natuurfunctie gelden.
De soortenrijke graslanden langs de Strijbeekse
Beek en Chaamse beek zijn afhankelijk van matig
voedselrijke omstandigheden. Deze graslanden
overstromen regelmatig met water dat zeer rijk is
aan voedingsstoffen en stoffen die giftig zijn voor
bodemorganismen.

De neerslag van stikstofverbindingen uit de lucht
is met name nadelig voor de bossen en heide die
van voedselarme omstandigheden afhankelijk zijn.

Verzuring

Met name de natuur op de hogere, voedselarme
zandgronden lijdt onder de verzuring. De vennen
op de Strijbeekse Heide zijn sterk verzuurd. Door-
dat de invloed van kwel (kalkrijk water) in de
beekdalen sterk is afgenomen, ondervinden ook de
hooilanden in de beekdalen last van de verzuring

Relaties tussen landbouw, natuur, recreatie, landschap en milieu

Relatie landbouw - natuur en landschap

Ontwikkelingen in de landbouw, zoals eerder beschreven onder 'landschap' hebben nadelige gevolgen gehad voor natuur en landschap. De aanwijzing van gebieden voor natuur heeft nu gevolgen voor de landbouw; het grote areaal te ontwikkelen natuur ten opzicht van het bestaande areaal landbouwgrond geeft een grotere druk op de grondmarkt. Dit bemoeilijkt zowel de extensivering van de landbouw als de ontwikkeling van nieuwe natuur. Een discussie die momenteel speelt, is of het mogelijk is de EHS zo in te richten en te beheren dat zowel landbouw als natuur hier voordeel van hebben.

Relatie milieu en water - natuur

De milieu-omstandigheden zijn in belangrijke mate bepalend voor de bestaans- en ontwikkelingsmogelijkheden van natuur. Bij de ontwikkeling van nieuwe natuur is de inrichting van de beekdalen een belangrijk aandachtspunt. De kwaliteit van het beekwater en -bodem (invloed kwel, voedselrijkdom) en hydrologie (overstromingen en stroomsnelheden) spelen hierbij een belangrijke rol.

Relatie milieu en water - landbouw

Om gezonde producten te kunnen produceren is de landbouw gebaat bij een schoon milieu (grond- en oppervlaktewater, bodem). Agrarisch gebruik is van invloed op de kwaliteit van de lucht (geur, verzuring), bodem en water (uitspoeling van voedingsstoffen). De mate van opname van voedingsstoffen uit de bodem is o.a. afhankelijk van de grondwaterstand die van invloed is op de gewasgroei. Via oppervlaktewater, grondwaterstroming en lucht is het agrarisch gebruik ook van invloed op planten en hiervan afhankelijke dieren.

Relatie recreatie - natuur en landschap

Door onder meer een toename van de bevolking met meer vrije tijd, ontstaat er een grotere vraag naar een aantrekkelijk en toegankelijk landschap. Een vraag naar groene ruimte om te recreëren. Een druk gebruik van het recreatie-gebied Galderse

Meren en het fietspad langs de Mark is hier een gevolg van. Door de ligging van Ulvenhout-Galder ten opzichte van Breda zal de recreatieve druk op het gebied in de toekomst toenemen.

Het landbouwgebied wordt echter door een toenemende vervlakking en matige ontsluiting (weinig doorgaande routes) steeds minder aantrekkelijk voor de recreatie. Wel aantrekkelijk zijn de bossen en landgoederen in het oostelijk deel van het landinrichtingsgebied. Deze worden in toenemende mate voor recreatie gebruikt. Dit verhoudt zich echter slecht met de functie 'stilte-gebied'. Door middel van natuur-ontwikkeling kan in het Markdal een meer natuurlijk beekdal met een meanderende beek ontstaan. Hierdoor wordt dit gebied ook aantrekkelijker om te fietsen, wandelen en kanoën. Voor de natuur is de gewenstheid van recreatief medegebruik een discussie-punt. Dit is onder meer afhankelijk van de natuurdoelstelling en -invulling.

Relatie recreatie - landbouw

Door een toenemend bezoek van recreanten ontstaan mogelijkheden voor neveninkomsten als verkoop aan huis, kamperen bij de boer en fietsen- en kano-verhuur. Daarnaast zullen mensen voor wandelingen gebruik willen maken van kavelpaden. Niet iedere landbouwer zal echter gediend zijn van deze toenemende belangstelling.

Relatie landschap - beheer

Het landschapsbeeld wordt in belangrijke mate bepaald door het agrarisch en natuur-beheer. Gebieden met hooi- en grasland geven een open gebied, maar vragen een vrij intensief beheer. Met bossen is het juist andersom. Voor het landschap in de beekdalen (EHS) is de keuze voor de na te streven natuur-vorm en hierbij behorend beheer bepalend: groeien delen van het gebied dicht (moerasbos) of blijft het open (begrazing). Ook een landschap met houtwallen en singels vraagt een vrij intensief beheer.

4 Projectdoelstellingen

De doelstelling van landinrichting voor 'Ulvenhout Galder' is om zoveel mogelijk van de beschreven problemen in het gebied op te lossen. Dit kan door, binnen de randvoorwaarden van het beleid, de beste combinatie van inrichtingsmaatregelen te kiezen en het gebied vervolgens in te richten. De relaties tussen landbouw, natuur, recreatie, landschap en milieu spelen hierbij een belangrijke rol. Onderstaand worden de doelstellingen voor 'Ulvenhout Galder' nader uitgewerkt.

Landbouw

Via landinrichting wordt gestreefd om te voldoen aan de voorwaarden van de basisinrichting voor de landbouw. Het gaat hierbij primair om de verbetering van de verkaveling door het ruilen van gronden. Voor de melkveehouderij wordt gestreefd naar een concentratie van de grond in een huiskavel van tenminste 60 tot 80% van de bedrijfspervlakte, maximaal 2 kavels en percelen van 2 tot 4 ha. Voor de tuinbouw wordt gestreefd naar zoveel mogelijk grond bij de bedrijfsgebouwen, maximaal 2 kavels en percelen van meer dan 4 ha. Als algemeen uitgangspunt geldt dat de kavels worden ontsloten op de verharde wegen en dat de waterbeheersing in het agrarisch gebied wordt afgestemd op de wensen van de landbouw. Behalve het tegengaan van wateroverlast is met name de vermindering van droogteschade een punt van aandacht. Aanpassing van de waterhuishouding mag echter geen negatief effect hebben op de bestaande en nieuwe natuur.

Natuur

Het doel is de Ecologische Hoofdstructuur in het gebied te realiseren door het aankopen en uitruilen van gronden. Het gaat hierbij om 240 ha reservaatgebied en 265 ha natuurontwikkelingsgebied (zie bijlage 4). De natuurgebieden binnen en buiten het landinrichtingsgebied moeten met elkaar verbonden worden. Dit is niet altijd even makkelijk, zoals met name bij de A58. De natuurgebieden in het landinrichtingsgebied moeten zo ingericht worden dat er onder andere meer moerasvegetaties, broekbos (nat bos van o.a. els en wilg) en hooiland voor gaan komen. Ook moeten er weer meer vissen, amfibieën, reptielen, insecten en kleine zoogdieren kunnen leven. Om dit te bereiken moet de (grond)waterstand in de natuurgebieden omhoog en moeten de beken natuurlijker

gemaakt worden. Hierbij moet voorkomen worden dat de landbouw hiervan wateroverlast ondervindt. Ook moet geprobeerd worden lokale en regionale kwel in de wortelzone te krijgen en moet de waterkwaliteit verbeterd worden. Dit laatste is overigens van veel factoren afhankelijk die met landinrichting niet allemaal kunnen worden opgelost.

Recreatie en landschap

Het gebied 'Ulvenhout Galder' moet een prettig gebied zijn om te wonen, werken en recreëren. Om dat te bereiken zal geprobeerd worden de aantrekkelijkheid van het landschap te vergroten. Daartoe moeten de verschillende landschapseenheden zoals beekdalen, dekzandruggen, oudere ontginningen, bossen, landgoederen etc. hun eigen herkenbaarheid behouden of (her)krijgen. Ook moeten archeologische, aardkundige en cultuurhistorische waarden behouden blijven.

Er zullen maatregelen worden genomen om de mogelijkheden voor fietsen, wandelen, paardrijden, kanoën en vissen te vergroten. Waar nodig zal ook geprobeerd worden de verkeersveiligheid te verbeteren.

Milieu

Door maatregelen ten behoeve van landbouw, natuur, recreatie en landschap zal de toestand van het milieu verbeteren. Om geen valse verwachtingen te wekken wordt opgemerkt dat landinrichting niet alle milieuproblemen kan oplossen; op verzuring en vermesting heeft landinrichting nagenoeg geen invloed. Door inrichtingsmaatregelen kan plaatselijk wel de invloed van de vermesting in natuurgebieden worden verminderd. Doel van landinrichting is de verdroging, versnippering en, in mindere mate, de verstoring en verspreiding in het gebied te verminderen.

5 Randvoorwaarden voor landinrichting

Overheidsbeleid

Bij het opstellen van het landinrichtingsplan moet de landinrichtingscommissie rekening houden met het overheidsbeleid zoals beschreven in hoofdstuk 2. Het is niet zinvol om buiten de kaders van het huidige beleid plannen te maken. Het landinrichtingsplan moet juist dienen om verder gestalte te geven aan het beleid in aansluiting op lokale wensen. Het kan hierbij ook dienen als stimulans bij de doorwerking van het provinciaal beleid op regionaal en lokaal niveau.

Overig beleid en plannen

Het belangrijkste beleid op regionaal en lokaal niveau is beschreven in bestemmingsplannen buitengebied, waterbeheersingsplannen en milieu-beleidsplannen. Voorts zijn voor de Chaamse beek en de Bavelse Ley nadere voorstellen voor inrichting gedaan. Het streven is om in nauw overleg met de betreffende instanties deze plannen en het landinrichtingsplan op elkaar af te stemmen. Bij het opstellen van het landinrichtingsplan zal ook rekening gehouden moeten worden met de plannen voor de bovenstrooms gelegen landinrichtings-projecten 'Baarle Nassau' (project in uitvoering) en 'Weerij's' (voorontwerp gepubliceerd).

Financiën

Voor het nemen van maatregelen is wel geld beschikbaar, maar natuurlijk niet onbeperkt. Doorgaans wordt van een maximum rijksbijdrage van f 4000,- per hectare uitgegaan. De overige benodigde gelden worden bijgedragen door gemeenten, het waterschap, de provincie en de individuele belanghebbenden. Natuurlijk houdt de landinrichtingscommissie bij het opstellen van de plannen nadrukkelijk rekening met deze medefinanciers. De aanwijzing door de provincie van een deel van het gebied als Integraal Voorkeursgebied betekent dat er extra mogelijkheden zijn voor maatregelen op het gebied van milieu.

Inrichting en gebruikers

Bij de inrichting van het gebied moet rekening gehouden worden met de verschillende belangen in het gebied. De inrichtingsmogelijkheden zijn hierdoor niet voor iedere functie onbeperkt. Bij het ruilen van gronden spelen de wensen en rechten van de eigenaren en gebruikers een zeer belangrijke rol.

De mogelijkheden voor het aanleggen van beplantingselementen worden sterk bepaald door de toekomstige eigenaren/beheerders. Voor het ruilen van gronden tussen landbouw en nieuwe natuur moet voldoende grond aangekocht zijn. Het aanpassen van de ontsluiting kan alleen als dit nodig is uit oogpunt van verkeersveiligheid of recreatie of om een goede verkaveling mogelijk te maken. Achterstallig onderhoud van wegen wordt niet door landinrichting betaald.

De onmogelijkheden van landinrichting

Welke mogelijkheden landinrichting heeft om het gebied in te richten staat beschreven in bijlage 1. Met landinrichting kan echter niet alles worden geregeld. Hoe bijvoorbeeld de gebruikers van het gebied uiteindelijk omgaan met de nieuwe inrichtings-situatie kan niet met landinrichting worden bepaald.

Ook kan niet worden bepaald of er veel of weinig gebruik gemaakt wordt van een fietspad, of het regelmatig onderhouden wordt, of een landbouwer veel of weinig bestrijdingsmiddelen gebruikt, wel of niet beregent, wel of geen beheersovereenkomst afsluit, of het mestoverschot groter of kleiner wordt, hoe de nieuwe en bestaande natuurgebieden worden beheerd etc. Het zijn allemaal onderwerpen die tot de bevoegdheid van de gebruiker of beheerder behoren. Er wordt natuurlijk wel uitgebreid met de gebruikers en beheerders overlegd om de inrichting op het gebruik en beheer af te stemmen.

6 Planvorming en alternatieven

Keuzen voor de inrichting

Om de mogelijkheden voor de inrichting van het gebied en de effecten hiervan in kaart te brengen, wordt gebruik gemaakt van alternatieven. Deze alternatieven moeten duidelijk van elkaar verschillen. Bij elk van de alternatieven blijft het realiseren van de projectdoelstellingen evenwel uitgangspunt.

De ruimte die landinrichting heeft om alternatieven te ontwikkelen, wordt met name bepaald door het beleid. Deze ruimte is niet erg groot. De functies die het gebied moet vervullen en de lokaties voor natuur en landbouw liggen vast. Het beleid geeft echter niet aan hoe het gebied voor de gewenste functies kan worden ingericht. De alternatieven richten zich daarom op verschillende inrichtings-maatregelen. Vanwege de keuzen die hier nog gemaakt kunnen worden spelen de volgende onderwerpen hierbij een belangrijke rol.

- De waterhuishouding in het Markdal.

De problemen op het gebied van de waterhuishouding zijn duidelijk. Hoewel nog niet overal duidelijk is op welke manier deze problemen kunnen worden opgelost, liggen de grootste keuze-mogelijkheden in het Markdal. Dit heeft te maken met de grootte van deze beek en hiermee het belang van deze beek voor de waterhuishouding van het gebied en zelfs hierbuiten.

Een belangrijke vraag die hier speelt, gaat over de gewenste waterpeilen voor de na te streven natuurtypen in relatie tot de gevolgen voor aangrenzende landbouwgronden. Hierbij spelen de hoogteverschillen in het beekdal een rol.

Andere vragen die hier spelen zijn de mate van overstroming die gewenst is (ook in verband met de kwaliteit van het Markwater in de (nabije) toekomst) en de mogelijkheden voor hermeandering. Hierbij speelt het veranderde afvoerpatroon, de ligging van België (bovenstrooms) en Breda (benedenstrooms) een belangrijke rol.

- De mate van de recreatieve ontsluiting van het gebied.

Dit hangt samen met de vraag naar recreatieve mogelijkheden, de aanwezige en te ontwikkelen (natuur)waarden in het gebied en de consequenties van het recreatief gebruik voor de landbouw en natuur.

- Het landschap buiten de Ecologische Hoofdstructuur

De realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur heeft belangrijke gevolgen voor de ecologische kwaliteiten van het landschap. Ook buiten de ecologische hoofdstructuur hebben beplantingen waarde voor de natuur. Belangrijk hierbij is functie voor de verplaatsing van planten en dieren tussen de natuurgebieden. De omvang en ligging van de beplanting moet passen bij het karakter van het gebied en de verkaveling en het moet (betaalbaar) te onderhouden zijn. Dit kan door de aanwezigheid van veel kleine elementen of door minder maar robuustere elementen.

- De begrenzing van het gebied.

De voor landinrichting gewenste begrenzing hangt nauw samen met de ontwikkeling van de natuurgebieden en de hiervoor benodigde ingrepen in de waterhuishouding. Dit speelt met name in het noordelijk deel van het gebied nabij het Mastbos (hier loopt de huidige begrenzing over de Mark) en bij het benedenstroomse gedeelte van de Bavelse Leij.

Alternatieven

De mogelijkheden voor de inrichting van het gebied worden in eerste instantie verkend via twee basis-alternatieven. Daarnaast worden het Voorkeursalternatief, Meest Milieu-vriendelijk Alternatief en Nul-Alternatief beschreven. Deze laatste twee alternatieven zijn wettelijk voorgeschreven.

De basisalternatieven

Voor de invulling van de basisalternatieven wordt aan twee verschillende benaderingswijzen gedacht. Deze worden navolgend beschreven.

1. De eerste benadering komt voort uit de aandacht die het beleid vraagt voor de ontwikkeling van de verschillende functies. Met landinrichting worden een aantal randvoorwaarden geschapen waarbij naar verwachting de verschillende functies zich zo goed mogelijk kunnen ontwikkelen. De filosofie hierbij is dat te veel sturing belemmerend werkt en derhalve ongewenst is.

Door een hoge mate van vernatting en een beperkte sturing kan de natuur zich in de natuurgebieden vrij ontwikkelen. Er ontstaat onder meer moerasbos waar regelmatig overstromingen optreden. Hierbij past een zo vrij mogelijke ontwikkeling van de beeksystemen en met name de Mark. De huidige projectgrens die gedeeltelijk op de Mark ligt, werkt hierbij belemmerend. Deze zal daarom worden verlegd cq als niet bestaand worden beschouwd.

Buiten de gebieden die voor de natuur zijn aangewezen, is zoveel mogelijk ontwikkelingsvrijheid voor de landbouw. Hiertoe wordt onder meer de waterhuishouding over het hele gebied op hoofdlijnen geschikt gemaakt voor de verschillende vormen van landbouw.

Op hiervoor geschikte plaatsen worden robuustere landschaps-elementen gerealiseerd. De overige inrichting en ontwikkeling wordt overgelaten aan de landbouwers en terreinbeheerders.

Om de toegankelijkheid van het gebied voor de recreatie mogelijk te maken, worden een aantal voorzieningen gerealiseerd zoals verbindingen

tussen de verschillende recreatief aantrekkelijke gebieden. Voor het overige wordt dit overgelaten aan het initiatief van instanties op het gebied van de recreatie en de bewoners van de streek.

2. De tweede benadering komt voort uit de aandacht die het beleid vraagt voor de landschappelijke structuur van het gebied. Dit landschap wordt als randvoorwaarde bij de inrichting van het gebied gehanteerd. Het landschap is in belangrijke mate het resultaat van het gebruik van het gebied door de mens en de bemoeienis bij de ontwikkeling van de natuur. Sturing van de inrichting van het gebied op dit landschap zal hierdoor gevolgen hebben voor de verschillende functies.

Er wordt ingespeeld op het oorspronkelijk kleinschalige karakter en de cultuurhistorie van het gebied. Ook water, bodem, hoogteverschillen en ligging van landschaps-elementen spelen een belangrijke rol.

Voor de landbouw heeft dit als gevolg dat de mogelijkheden van de verbetering van de verkaveling naar verwachting minder zijn. Verschillen in bodem en hoogte vragen maatwerk bij maatregelen op het gebied van de waterhuishouding.

De maatregelen in de natuurontwikkelingsgebieden (beekdalen) zijn gericht op de ontwikkeling van hooi- en (schraal)graslanden en hierbij behorende diversiteit aan plante- en diersoorten. Dit betekent een minder vergaande vernatting. Wel vraagt het meer maatregelen ten behoeve van het geschikt maken van de bodem (verwijderen van voedselrijke grond).

Deze inrichting brengt met zich mee dat er ook mogelijkheden bestaan voor de landbouw voor het inscharen van vee in de EHS.

Door het kleinschalige karakter van het hele gebied wordt dit over een grotere oppervlakte aantrekkelijk voor de recreatie. Voorzieningen moeten hierdoor naar verwachting verspreid door het gebied worden getroffen.

Het Meest Milieuvriendelijk Alternatief

Bij de planvorming zal ook een zogenaamd Meest Milieuvriendelijk Alternatief worden uitgewerkt. Hierin zijn de maatregelen opgenomen die tezamen een maximale positieve dan wel een zo gering mogelijke negatieve beïnvloeding van het milieu met zich meebrengen.

Dit alternatief wordt bepaald na de beschrijving en vergelijking van de milieu-effecten van de verschillende alternatieven.

Het Nul-alternatief

De ontwikkeling zonder landinrichting wordt beschreven in het nul-alternatief. Dit alternatief dient als referentiekader bij de beschrijving en vergelijking van de effecten.

Het Voorkeursalternatief

De landinrichtingscommissie spreekt, indien mogelijk, een voorkeur uit voor een van de alternatieven of een combinatie daarvan. Dit wordt dan als voorkeursalternatief gepresenteerd.

7 Globale beschrijving van de effecten

In het Voorontwerp/MER worden de milieu-effecten van de landinrichtingsmaatregelen beschreven en vergeleken. De vergelijking vindt plaats met de ontwikkeling zonder landinrichting. Dit wordt aangeduid als nul-alternatief. Over ca. 15 jaar zullen de belangrijkste maatregelen gerealiseerd zijn. Dit betekent dat voor het nul-alternatief de situatie in 2010 ingeschat moet worden.

Voor landbouw, natuur, recreatie, landschap en milieu wordt aangegeven in hoeverre van een negatief of positief effect sprake is. Hierbij wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van kwantitatieve gegevens. De gevolgen voor de recreatie worden beschreven bij de sociale effecten: wonen, werken en recreëren. De beschrijving en vergelijking van de effecten richt zich op informatie die van belang is om keuzes te maken over de inrichting, vormgeving (en beheer) van verschillende planonderdelen. In hoofdstuk 6 is al genoemd aan wat voor soort zaken landinrichting weinig kan doen.

Landbouw

Een derde deel van het landbouwgebied krijgt de functie natuur. Hierdoor blijven er uiteindelijk minder bedrijven in het gebied over. Voor de resterende bedrijven zorgen ingrepen op het gebied van de verkaveling, waterbeheersing en ontsluiting (wegen) voor betere productie-omstandigheden. Beter bereikbare kavels met een betere vorm en een betere vochtvoorziening van de gewassen levert tijd en geld op. Het nemen van landinrichtingsmaatregelen kost echter ook geld. Voor de landbouw wordt zowel de mate van verbetering van de productie-omstandigheden aangegeven als de toename van de arbeidsopbrengst per hectare landbouwgrond.

Natuur

Via landinrichting worden nieuwe natuurgebieden gerealiseerd, veelal gelegen in de beekdalen. De grondwaterstand in de nieuwe natuurgebieden zal op een hoger niveau komen te liggen waardoor broekbossen en natte graslanden zich kunnen ontwikkelen. Ook treden veranderingen op door de aanleg van beplantingen. Door deze groene dooradering nemen de migratie- en leefmogelijkheden van planten en dieren toe. Bij de beschrijving van deze effecten worden de milieu-thema's versnippering en verstoring gehanteerd. Doordat de waterhuishouding in de natuurgebieden wordt aangepast, neemt de verdroging af.

Recreatie en overige sociale effecten

Door de functieverandering van gronden en maatregelen op het gebied van inrichting en milieu heeft landinrichting invloed op het wonen, werken en recreëren in het gebied.

Voor de landbouwers in het gebied betekent de uitvoering van het plan een verbetering van hun werkomstandigheden doordat een verbeterde verkaveling minder arbeidstijd vraagt. Een vermindering van de rij-afstanden betekent ook minder landbouwverkeer op de weg.

Door verbetering van de ontsluiting voor fietsen en wandelen worden de mogelijkheden voor recreatief medegebruik van het landschap worden vergroot.

Het recreatief gebruik van het gebied is op haar beurt weer van invloed op de woon- en werkomstandigheden van de in het gebied wonende mensen. De mate waarin bepaalde voorzieningen gebruikt gaan worden, is echter niet met landinrichting te bepalen. De laatstgenoemde effecten zullen daarom slechts indicatief aangegeven worden.

Landschap

De inrichting van natuur- en landbouwgebieden heeft gevolgen voor het landschap. Naast de landschapsecologische aspecten, zoals al genoemd bij 'natuur', gaat het hierbij om het kenmerkende karakter van het gebied en de archeologische, aardkundige en cultuurhistorische waarden.

Milieu

Ingrepen in de waterhuishouding en ontsluiting en graaf- en baggerwerkzaamheden hebben gevolgen voor het milieu. Deze gevolgen worden beschreven aan de hand van de milieu-thema's verdroging, verspreiding en verwijdering. Landinrichting heeft

relatief weinig invloed op vermessing en verzuring. Wel zal de oppervlakte landbouwgrond afnemen en daarmee de verzuring en vermessing, maar door invloed van buiten het gebied zal dit ten opzichte van het nul-alternatief gering zijn.

Land- en tuinbouw, natuur, openluchtrecreatie, bos en landschap zijn de meest voorkomende functies van het landelijk gebied. Niet altijd gaan de belangen van deze functies goed met elkaar samen. Vaak stellen de diverse grondgebruiksvormen verschillende eisen aan hun omgeving. Soms staan de belangen zelfs haaks op elkaar.

Door landinrichting kan de inrichting van het landelijk gebied veranderd en aangepast worden aan de eisen van het huidige en toekomstige gebruik. Het gaat om aspecten van de inrichting die niet individueel door grondeigenaren, beheerders of bedrijven kunnen worden aangepakt. Daarbij wordt rekening gehouden met de belangen van de individuele gebruikers, de eigenaren en de bedrijven en met het algemeen belang. Hierdoor kunnen de functies van het landelijk gebied duurzaam tot ontwikkeling komen.

Landinrichting

Het instrument landinrichting is vastgelegd in de Landinrichtingswet en de diverse regelingen die op deze wet zijn gebaseerd. Landinrichting wordt ingezet om het overheidsbeleid voor het landelijk gebied te realiseren. Het beleid is verwoord in diverse nota's over het ruimtelijk-, milieu- en waterbeleid, in het Structuurschema Groene Ruimte, in de Nota Landinrichting in de Jaren Negentig en in streek- en bestemmingsplannen. Het Structuurschema Groene Ruimte geeft in hoofdlijnen aan hoe de ruimte in het landelijk gebied het beste gebruikt kan worden voor land- en tuinbouw, natuur en landschap, openluchtrecreatie, bosbouw en visserij. Met landinrichting komt een geïntegreerde en gecoördineerde uitvoering tot stand.

We spreken over integrale landinrichting omdat vele belangen en eisen in hun onderlinge samenhang worden bekeken. Bij de oplossingen en wijze van inrichting wordt zoveel mogelijk getracht voor alle belangen tot een verbetering te komen.

Kenmerken van landinrichting

De meest karakteristieke eigenschap van landinrichting is de mogelijkheid eigendoms- en gebruiksrechten te ruilen. In samenhang daarmee zijn inrichtingsmaatregelen mogelijk.

Landinrichting vindt plaats in projecten met een bepaalde omvang. De te nemen maatregelen worden in onderlinge samenhang gezien en worden zodanig opgezet dat zij voor meer knelpunten tegelijk een oplossing bieden. Per project worden de verschillende belangen afgewogen. De middelen van verschillende overheden en sectoren worden gebundeld ingezet.

Landinrichting vraagt tijd. De tijdsduur wordt vooral bepaald door de tijd die nodig is voor het doorlopen van de vereiste procedures en de tijd die het neemt om te zoeken naar duurzame oplossingen. Daarbij spelen zorgvuldigheid, rechtsbescherming en onderlinge afstemming een belangrijke rol. Tot slot moet tijd worden uitgetrokken voor de verwerving van gronden op vrijwillige basis. De uitvoering van de landinrichtingsplannen is alleen mogelijk als het plan de steun heeft van de streek. Door voorlichting, door inspraak, maar vooral door overleg wordt geprobeerd iedereen uit het landinrichtingsgebied bij het project te betrekken. Per project wordt een landinrichtingscommissie aangesteld, die bestaat uit vertegenwoordigers uit het gebied. Zij bereiden het landinrichtingsplan voor en begeleiden de uitvoering ervan.

De uitvoering van het plan hoeft niet te wachten tot het besluit tot uitvoering is genomen, delen van het plan waarover geen verschil van mening bestaat, kunnen bij voorrang worden uitgevoerd. Ter voorbeeld is de aanleg van erfbeplanting. Meestal start deze uitvoering, nadat het voorontwerpplan (incl. milieu-effect rapportage) is verschenen.

Inrichtingsactiviteiten

In een landinrichtingsproject worden activiteiten ontplooid die verband hebben met de verkaveling, waterhuishouding, ontsluiting en beplanting.

• Verkaveling

De belangrijkste activiteit op het vlak van de verkaveling is het uitruilen van gronden, gronden met eenzelfde bestemming worden zoveel mogelijk bij elkaar gebracht. Dit opnieuw rangschikken van eigendoms- en gebruiksrechten is de kern van landinrichting. Dit wordt eventueel ondersteund door het verplaatsen van bedrijven en het inrichten van kavels.

Bij herverkaveling kunnen niet alleen natuurgronden maar ook gronden met een andere functie worden geruild. Door herverkaveling kunnen ook gronden worden vrijgemaakt voor nieuwe functies. Concentratie van het grondgebruik leidt tot doelmatig beheer van die gronden.

Ook kunnen delen van het gebied worden uitgezonderd van de herverkaveling van gronden. M.n. in grotere aaneengesloten gebiedsdelen waar niet of weinig geruild hoeft te worden zoals bijv. in landgoederen, is dit een mogelijkheid.

Herverkaveling kan gepaard gaan met kavelinrichtingswerk. Deze werken hebben tot doel gronden die worden toegeëld bij een ruiling in redelijke mate vergelijkbaar te maken met de ingebrachte gronden. Verder kunnen gronden via landinrichting geschikt worden gemaakt voor nieuwe functies, zoals inrichting van natuurreservaten.

• Waterhuishouding

Met waterhuishoudkundige maatregelen zijn waterpeilen beter te beheersen. De mogelijkheden om het water aan en af te voeren en het te conserveren worden verbeterd. Hiertoe worden waterlopen gegraven, gedempt of aangepast en stuwen en gemalen aangelegd. Ook de waterkwaliteit kan door een aantal aanpassingen verbeteren. Door bijvoorbeeld verschillende watersystemen te scheiden stroomt vervuild water niet door een natuurreservaat. Ook wordt door het vasthouden van gebiedseigen water in natuurgebieden verdroging tegengegaan.

• Ontsluiting

Deze inrichtingsactiviteiten omvatten het aanpassen van de ontsluiting, waarmee onder meer de toegankelijkheid van gronden en gebouwen verbetert en de verkeersveiligheid toeneemt. Daartoe worden meestal wegen en paden in het ladelijk gebied geconstrueerd. Hiervoor is alleen subsidie beschikbaar als de reconstructie noodzakelijk is vanwege verkeersstromen die veranderen door landinrichting. Bijvoorbeeld als een recreatieplas is aangelegd, waardoor er opeens veel meer mensen over een landbouwweggetje moeten. Of door nieuwbouw van boerderijen. Nieuwe wegen worden alleen aangelegd als dat nodig is na herverkaveling (insteekwegen naar verplaatste boerderijen of toegangswegen naar nieuwe bossen en nieuwe natuur- en recreatiegebieden).

• Bepanting

Met landinrichting worden landschapselementen, zoals bossen, houtwallen en erfbeplantingen aangelegd en hersteld. Hierdoor blijft een karakteristieke landschap bestaan. Ook worden natuurgebieden door die houtwallen en -singels met elkaar verbonden, waardoor een uitwisseling en trek van dieren en plantesoorten mogelijk is. Tevens wordt geregeld wie deze elementen in eigendom krijgt en wie ze gaat onderhouden en beheren.

• Milieu

Uitgangspunt voor landinrichting is, dat de maatregelen per saldo positief uitpakken voor het milieu. Zo mag bijv. een peilverlaging geen nadelige gevolgen hebben voor een aangrenzend natuurgebied. Terwille van de rust in een bos- en natuurgebied kan een weg worden onderbroken of onttrokken aan de openbaarheid. Zo wordt ook de waterhuishouding voor een gebied als geheel bekeken zowel voor de boeren als voor de natuur. Inrichtingsmaatregelen worden genomen om een nieuw natuurgebiedsstroming van water in de beken te realiseren. Door middel van inrichtingsmaatregelen kunnen ook waterstromen van verschillende kwaliteit van elkaar worden gescheiden of worden omgeleid. Ook worden maatregelen gestimuleerd om bijv. oude vuilstorten met nadelige effecten op de omgeving en om bijv. afvalwater van boerderijen dat geloosd wordt op openwater, te saneren. Zo levert landinrichting ook een bijdrage aan de verbetering van de milieukwaliteit.

Activiteiten per functie

• Land- en tuinbouw

De land- en tuinbouw is de grootste "gebruiker" van ons landelijk gebied. Daarom hebben inrichtingsactiviteiten in het kader van landinrichting voor een groot deel betrekking op de land- en tuinbouw. Voor de bedrijfsvoering in de land- en tuinbouw zijn naast een goede ontsluiting van essentieel belang: een goede verkaveling (locatie, grootte en vorm van de kavels) en de beschikbaarheid van water van voldoende kwaliteit en kwantiteit. Zij hebben het bevorderen van een duurzame en concurrerende landbouw ten doel. Voor de verbetering van de verkaveling zijn activiteiten als het ruilen van grond, kavelinrichtingswerken en de bedrijfsuitplaatsingen mogelijk.

• Natuur en bos

Voor de natuur zijn de activiteiten vooral gericht op de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur: kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en verbindingzones. Water van voldoende kwaliteit en kwantiteit speelt ook hier een belangrijke rol. Maar ook in de natuurgebieden en landgoederen kunnen maatregelen worden genomen voor de waterhuishouding, de verbetering van een weg, aanleg van een fietspad of juist het afsluiten ervan en de landschappelijke aankleding. Maatregelen voor de verkaveling zijn in dit soort gebieden minder gebruikelijk.

• Openluchtrecreatie

Voor de openluchtrecreatie worden in landinrichtingsprojecten voorzieningen zoals paden, picknick- en parkeervoorzieningen aangelegd.

• Bepantingen

Met landinrichting wordt de landschappelijke kwaliteit bevorderd. Activiteiten worden afgestemd op de karakteristieke kenmerken van het landinrichtingsgebied. Met de vormgeving van de verschillende te treffen voorzieningen wordt de samenhang in het landschap versterkt.

In het kader van landinrichting worden landschapselementen, zoals bosjes, houtwallen en erfbeplantingen aangelegd en hersteld. Hierdoor blijft een karakteristiek landschap bestaan. Ook worden natuurgebieden door die houtwallen en houtsingels met elkaar verbonden, waardoor uitwisseling en trek van dieren en plantesoorten mogelijk is. Tevens wordt geregeld wie deze elementen in eigendom krijgt en wie ze gaat onderhouden en beheren.

m.e.r.

milieu-effectrapportage: daarbij gaat het om de procedure die gevolgd wordt bij het opstellen van het rapport en het gebruik bij de besluitvorming.

MER

Milieu-effectrapport: het betreft het document en de inhoud daarvan. Voor LI wordt dit rapport gecombineerd met het voorontwerp (landinrichtings)plan.

Startnotitie

Notitie waarin de initiatiefnemer de m.e.r.-plichtige activiteit omschrijft, ten behoeve van door het bevoegd gezag vast te stellen richtlijnen. Ook de alternatieven worden aangegeven en globaal de gevolgen voor het milieu.

Richtlijnen

Hierin wordt aangegeven welke aspecten of onderwerpen in het bijzonder aandacht verdienen in het MER. Deze worden opgesteld door G.S. na advies door de commissieleden. Deze worden opgesteld door Gedeputeerde Staten na advies door de commissie voor de MER.

Initiatiefnemer

Degene die de voorgenomen activiteit wil ondernemen. Voor LIC is dat de LC.

Bevoegd gezag

De overheidsinstantie of instanties die bevoegd zijn om over de activiteit van de initiatiefnemer een besluit te nemen. Voor LI is dat G.S.

Wettelijke adviseurs

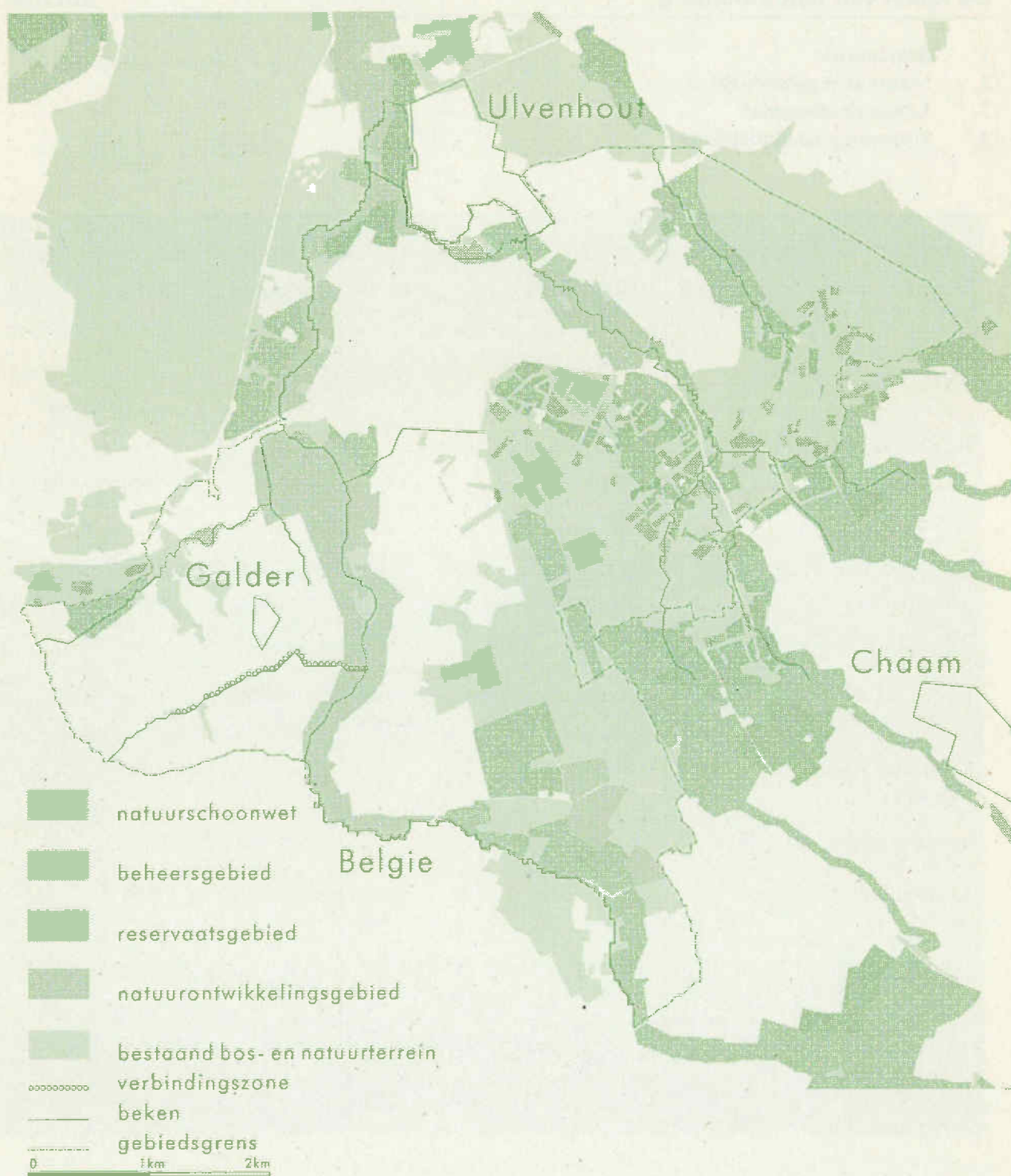
Het bevoegd gezag stelt wettelijke adviseurs in de gelegenheid advies uit te brengen over het geven van richtlijnen met betrekking tot de inhoud van het MER, alsmede over de MER zoals dat ter inzage wordt gelegd. Deze wettelijke adviseurs zijn de inspecteur milieuhygiëne (Ministerie van VROM) en de directeur Landbouw, Natuur en Openluchtrecreatie (Ministerie van LNV).

Commissie voor de Milieu-effectrapportage

De commissie bestaat uit een presidium, ca. 180 deskundigen als leden en een secretariaat. Per milieu-effectrapportage wordt uit de leden een werkgroep samengesteld. Zo'n werkgroep adviseert eerst over de richtlijnen voor het milieu-effectrapport en later over de volledigheid en kwaliteit van het milieu-effectrapport.

1. Startnotitie
2. Voorontwerpplan/MER
3. Landinrichtingsplan
4. Uitvoering landinrichting

LANDINRICHTING		MER		Termijnen	Data
Initiatiefnemer/ Bevoegd gezag	anderen	Initiatiefnemer/ Bevoegd gezag	anderen		
		Opstellen startnotitie			
		bekendmaking startnotitie			24 april 1996
		tervisielegging		4 weken	26 april-24 mei 1996
		richtlijnen		2 maanden	
opstellen voor- ontwerpplan	toetsing	Opstellen MER		1 jaar	
		Aanvaarding MER		6 weken	
bekendmaking voorontwerpplan	inspraak	bekendmaking MER	inspraak/ advies	3 maanden	2e helft 1997
vaststelling voor- ontwerpplan					1999
terinzagelegging	bezwaren			1,5 maand	
vaststelling plan					2001
Uitvoering plan				10 jaar	
		evaluatie milieugevolgen			

figuur 4

Bij het opstellen van het landinrichtingsplan moet de landinrichtings-commissie rekening houden met het beleid van de overheid op het gebied van de ruimtelijke ordening, water en milieu. Voor landinrichting zijn vooral de strategische plannen van het provinciaal bestuur van belang: het Streekplan, het Provinciaal Waterhuishoudingsplan en het Provinciaal Milieu-beleidsplan. Het provinciaal beleid is een meer gebiedsgerichte vertaling van het landelijk beleid.

In deze bijlage wordt kort ingegaan op de belangrijkste besluiten die van invloed zijn op de planvorming.

Ruimtelijk beleid

In het streekplan wordt voor dit gebied gesproken over de functies natuur, landbouw en recreatie.

Delen van het gebied worden aangemerkt als agrarisch gebied met bijzondere ontwikkelingspotenties voor de vollegrondsgroenteteelt en de veehouderij. In dit verband wordt ook gesproken over het stimuleren van economisch rendabele, natuurvriendelijke vormen van grondgebonden landbouw, met name rundveehouderij. Uit milieu-oogpunt wordt gestreefd naar extensivering van het agrarisch grondgebruik.

Het gebied ten zuiden van de A58 is aangeduid als toeristisch recreatief gebied. Hier wordt een ontwikkeling van (extensieve) recreatie voorgestaan.

Het accent in 'Ulvenhout Galder' wordt echter gelegd op natuur. Voor deze functie zijn natuurkerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en multifunctioneel bos onderscheiden. Deze gebieden vallen onder de zogenaamde Groene Hoofdstructuur (GHS). Het beleid in dit gebied is gericht op het instandhouden en waar mogelijk versterken van natuur- en landschapswaarden.

Tot de GHS behoort ook de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) zoals beschreven in het Natuurbeleidsplan van de Rijksoverheid. De EHS bestaat uit gebieden die de functie natuur krijgen. De landbouw zal hier uiteindelijk grotendeels verdwijnen.

In het 'Beheers- en begrenzingsplan de Mark' (1995) is de EHS nader begrensd. Voor Ulvenhout Galder gaat het om totaal 655 ha waarvan 265 ha voor natuurontwikkeling, 240 ha voor reservaat en 150 ha voor beheersgebied. Het betreft de beekdalen van de Bovenmark (inclusief Daesdonk), de Chaamse beek, de Bavelse Ley en Strijbeekse beek, de landgoederen-zone en het gebied rond de Goudberg. In de landgoederen liggen een aantal landbouw-enclaves die zijn aangeduid als gebieden vallend onder de Natuurschoonwet.

De ligging van deze gebieden is weergegeven in figuur 4.

Gebieden van de Ecologische Hoofdstructuur.

Reservaat- en natuurontwikkelingsgebieden zijn gebieden die reële perspectieven bieden voor het ontwikkelen van natuurwaarden van (inter)nationale betekenis of voor het aanzienlijk verhogen van de bestaande natuurwaarden. Het betreft met name gebieden die geschikt zijn voor de ontwikkeling van (natte) schraallanden, moerassen en (broek)bossen

In beheersgebieden wordt er naar gestreefd om de bedrijfsvoering van landbouw-bedrijven te richten op doeleinden van natuur en landschap. Ondernemers kunnen hiertoe een beheersovereenkomst afsluiten. Zij ontvangen hiervoor een vergoeding.

In gebieden vallend onder de Natuurschoonwet wordt ernaar gestreefd de bestaande natuur- en landschapswaarden te behouden. Hierop zijn subsidies en fiscale regelingen van toepassing.

Het provinciaal landschapsbeleid is gericht op het behouden en ontwikkelen van de bestaande landschappelijke structuur, met name de cultuurhistorisch waardevolle beekdalen met aanliggende oude bouwlanden en landgoederen. Hierbij wordt gestreefd naar beperking van versterking, verglazing en andere vormen van visuele verstoring.

Het landinrichtingsgebied is aangegeven als aandachtsgebied vanuit aardkundig oogpunt en landschappelijke bestolenheid. De landgoederen-zone neemt hierbij een belangrijke plaats in.

Water en milieu

'Ulvenhout Galder' ligt in een regio met accent op natuur. In deze gebieden staat bij de inrichting van het waterhuishoudkundig systeem vooral het behoud, herstel en ontwikkeling van natuurgebieden centraal. In deze regio's blijft ontwikkeling van landbouwgebieden mogelijk, maar er mogen geen negatieve effecten op de natuur optreden.

Het Provinciaal Waterhuishoudingsplan (1991) geeft doelstellingen aan voor de kwaliteit van het water. Het geeft daarnaast aan hoe het water gebruikt moet worden en (globaal) hoe het waterhuishoudkundig-systeem ingericht, beheerd en gebruikt moet worden. Aan gebieden en aan wateren zijn daartoe functies toegekend.

Voor de beken in dit gebied zijn de volgende functies aangegeven: waternatuur, water voor de landnatuur, viswater en kano-vaarwater. (zie figuur 3 in hoofdstuk2)

In het streekplan worden de doelstellingen ten aanzien van het aspect water in 'Ulvenhout Galder' als volgt aangegeven:

- afstemming van de waterhuishouding op de natuurfunctie in de beekdalen met natuurontwikkelingspotenties onder andere door vasthouden van gebiedseigen water en het herstel van de natuurlijke systemen. Tevens streven naar snelle verbetering van de waterkwaliteit in deze beekdalen.

In het Provinciaal Milieu-beleidsplan (1995) worden algemene doelstellingen beschreven voor het milieu. Dit gebeurt aan de hand van de milieu-thema's verzuring, vermesting, verspreiding, verwijdering, verstoring en verdroging. Voor 'Ulvenhout Galder' is van belang dat het gebied behoort tot de zogenaamde milieu-stimulerings-gebieden. De provincie wil hier, in samenwerking met gemeenten, waterschappen, beheerders van natuurterreinen en andere betrokken instanties plannen van aanpak opstellen en projecten gaan uitvoeren.

Het oostelijk deel van het landinrichtingsgebied wordt gerekend tot het zogenaamde Integraal Voorkeursgebied 'Boven-Mark'. Dit betekent dat dit gebied een hoge prioriteit krijgt bij de realisatie van het beleid op het gebied van water en milieu.

Beleid op regionaal en lokaal niveau

Het belangrijkste beleid op regionaal en lokaal niveau is beschreven in de volgende plannen:

- Bestemmingsplannen buitengebied van de gemeenten.
- Het integraal waterbeheerplan van het Hoogheemraadschap West-Brabant en het waterschap Mark en Weerij (1993)
- Het regionaal milieubeleidsplan voor het Stadsgebied Breda. Dit richt zich op een integratie van milieu-, water- en ruimtelijk orderings-beleid. Dit is, via het convenant Zuidelijk Stroomgebied van de Mark, uitgewerkt in landbouw- ontwikkelingsplannen en landschapsbeleidsplannen.
- Het gebied rond Ulvenhout ten noorden van de A58 ligt in de Stadsregio Breda. Voor dit gebied wordt momenteel een uitwerkingsplan opgesteld. Dit plan geeft geen aanwijzingen die van invloed zijn op de planvorming van Ulvenhout Galder.

Recent is vastgesteld dat het bedrijven-terrein Hazeldonk, gelegen aan de zuidwest-rand van het landinrichtingsgebied, zal worden uitgebreid met 20 ha. Deze uitbreiding zal volgens het vastgestelde begrenzingenplan aan de blokgrens van Ulvenhout Galder grenzen.

colofon

Uitgave dienst Landinrichting
en
Beheer Landbouwgronden Noord Brabant

Samenstelling:
Hans de Vries en Bert Stasse

Lay-out binnenwerk:
Henk van de Wouw

Kaarten en figuren:
Luc Vermijs

Ontwerp omslag:
Margriet Vos Grafisch Vormgever Breda

Druk:
Drukkerij Salsedo Breda

April 1996

Dit is een uitgave van
de Dienst Landinrichting en
Beheer Landbouwgronden
St.Janstraat 10
5131 BS Alphen

